

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Enhed: Sygehuspolitik
Sagsbeh.: SUMANI
Sags nr.: 1100896
Dok. Nr.: 847480
Dato: 14. marts 2012

Høringsnotat vedr. forslag til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v., børneloven og lov om adoption

1. Høring over lovforslaget

Udkast til forslag til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v., børneloven og lov om adoption er sendt i høring d. 31. januar 2012 til:

Adoption & Samfund, Adoptionsnævnet, Advokatrådet (advokatsamfundet), Amgros, Bedre Psykiatri – landsforeningen for pårørende, Beredskabsstyrelsen, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns vilkår, Center for Hjerneskade, Center for Små Handicapgrupper, Center for sundhed og træning, Middelfart, Center for sundhed og træning, Skælskør, Center for sundhed og træning, Århus, Cryos International - Denmark ApS, Danmarks Apotekerforening, Danmarks Kordegneforening, Dansk Erhverv, Dansk Fertilitetselskab, Dansk Handicapforbund, Dansk Industri, Dansk IT – Råd for IT- og persondatasikkerhed, Dansk Kiropraktor Forening, Dansk Kvindesamfund, Dansk Psykiatrisk Selskab, Dansk Psykolog Forening, Dansk Selskab for Folkesundhed, Dansk Selskab for Patientsikkerhed, Dansk Sygeplejeråd, Dansk Tandlægeforening, Dansk Tandplejerforening, Danske Advokater, Danske Bioanalytikere, Danske Familieadvokater, Danske Fysioterapeuter, Danske Handicaporganisationer, Danske Patienter, Danske Regioner, Datatilsynet, Den Centrale Videnskabetiske Komité, Den danske dommerforening, Det Centrale Handicapråd, Det Etiske Råd, Diabetesforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Epilepsihospitalet i Dianalund, Ergoterapeutforeningen, European Sperm Bank ApS, Facebookgruppen "Behandling af barnløse SKAL være gratis!", Falck A/S, Farmakonomforeningen, FOA, Forbrugerrådet, Foreningen af Kliniske Diætister, Foreningen af Offentlige Chefer, Foreningen af Parallelimportører af lægemidler, Foreningen af Radiografer i Danmark, Foreningen af Speciallæger, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Foreningen Far, Foreningen Forældre og Fødsel, Foreningen Pårørende til Sindslidende, Færøernes Landsstyre, Giftforeningen, Grønlands Selvstyre, Hjernesagen, Hjerteforeningen, Hospice Forum Danmark, Industriforeningen for Generiske Lægemidler, Institut for Menneskerettigheder, Institut for Muskelsvind, Jordemoderforeningen, KL, Kræftens Bekæmpelse, Kvinderådet, Københavns Byret, Landsforeningen Af nuværende og tidligere Psykiatribrugere, Landsforeningen Børn og Samvær, Landsforeningen for Bedre Hørelse, Landsforeningen for Bøsser, Lesbiske, Biseksuelle og Transpersoner, Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse, Landsforeningen mod spiseforstyrrelser og selvskade, Landsforeningen SIND, Ligestillingsrådet, Lægeforeningen, Lægemiddelindustriforeningen, Lægemiddelstyrelsen, Megros, Mødrehjælpen, OASIS, Organisation af Lægevidenskabelige Selskaber, Patientforeningen i Danmark, Patientforsikringen, Patientombuddet, Pharmadanmark, Praktiserende Lægers Organisation, PTU's RehabiliteringsCenter, RCT- København, RCT-Jylland, Red Barnet Danmark, Regionernes Lønnings- og Takstnævn, Rehabiliteringscenter for Muskelsvind, Retten i Esbjerg, Retten i Glostrup, Retten i Helsingør, Retten i Herning, Retten i Hillerød, Retten i Hjørring, Retten i Holbæk, Retten i Holstebro, Retten i Horsens, Retten i Kolding, Retten i Lyngby, Retten i Nykøbing F., Retten i Næstved, Retten i Odense, Retten i

Randers, Retten i Roskilde, Retten i Svendborg, Retten i Sønderborg, Retten i Viborg, Retten i Aalborg, Retten i Århus, Retten på Bornholm, Retten på Frederiksberg, Rigsombudsmanden på Færøerne, Rigsombudsmanden på Grønland, Rigsrevisionen, Sankt Lukas Hospice, Sclerosecenter Haslev, Sclerosecenter Ry, Scleroseforeningen, Sct. Maria Hospice, Sjældne Diagnoser, Statsforvaltningen Hovedstaden, Statsforvaltningen Midtjylland, Statsforvaltningen Nordjylland, Statsforvaltningen Sjælland, Statsforvaltningen Syddanmark, Sundhedsstyrelsen, Sygeforsikringen Danmark, VaccinationsForum, VejleFjord, Yngre Læger, ÆldreForum, Ældremobiliseringen, Ældresagen, 3F.

Lovforslaget er desuden offentliggjort på www.borger.dk under Høringsportalen.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har modtaget hørings svar fra: Advokatrådet (advokatsamfundet), Arbejdsmarkedsstyrelsen, Børnerådet, Cryos International - Denmark ApS, Danmarks Apotekerforening, Dansk Erhverv, Dansk Fertilitetsselskab, Dansk Industri, Danske Regioner, Datatilsynet, Den Nationale Videnskabsetiske Komité, Det Ethiske Råd, Dommerfuldmægtigforeningen, Erhvervs- og Vækstministeriet, European Sperm Bank ApS, FOA, Forbrugerrådet, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, Grønland Selvstyre, Institut for Menneskerettigheder, Jordemoderforeningen, Kvinderådet, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner, Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse, Rigsombudsmanden på Færøerne, Rigsombudsmanden på Grønland, Statsforvaltningsdirektørerne, Sygeplejefagligt Råd i Region Syddanmark, Ældreforum, Ældremobiliseringen, Økonomi- og Indenrigsministeriet.

2. Generelle bemærkninger

Der udtrykkes generelt opbakning til hovedparten af lovforslagets indhold. Det er fremhævet af flere høringsparter, at de foreslåede muligheder for at anvende ikke-anonym æg- eller sæddonation kan forbedre behandlingsmulighederne for ufrivilligt barnløse. Omvendt har også nogle høringsparter udtrykt bekymring for en eller flere af de foreslåede ændringer, herunder at der ikke etableres obligatorisk ikke-anonym donation, jf. nærmere i nedenstående afsnit 3.2.

3. Særlige bemærkninger i forhold til de foreslåede ændringer af lov om kunstig befrugtning

3.1. Lovens anvendelsesområde

Det Ethiske Råd udtrykker i sit hørings svar opbakning til forslaget udvidelse af anvendelsesområdet for loven om kunstig befrugtning, og rådet har samtidig anbefalet, at det i loven præciseres, at loven skal gælde for vævscentres ydelser, der vedrører kunstig befrugtning i al almindelighed. Endvidere udtrykker Dansk Fertilitetsselskab og Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse også opbakning til udvidelsen af lovens anvendelsesområde.

Cryos International - Denmark ApS anfører, at vævscentre efter virksomhedens opfattelse næppe vil være omfattet af loven.

Samtidig udtrykker flere høringsparter bekymring for den foreslåede anvendelse af begrebet sundhedspersoner i forhold til afgrænsning af lovens anvendelsesområde. Børnerådet anfører således, at det bør nærmere afgrænses, hvilke sundhedspersoner der kan yde fertilitetsbehandling, mens Landsforeningen for bøsser, les-

biske, biseksuelle og transpersoner anser det for problematisk at definere lovens anvendelsesområde på basis af en borgers uddannelse og erhverv.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at det i lovforslaget foreslås at udvide lovens anvendelsesområde til at omfatte sundhedspersoner og vævscentre.

Begrebet sundhedsperson afgrænses som i sundhedslovens § 6, jf. bekendtgørelse nr. 913 af 13. juli 2010 af sundhedsloven, hvoraf det fremgår, at der ved sundhedspersoner forstås personer, der er autoriserede i henhold til særlig lovgivning til at varetage sundhedsfaglige opgaver, og personer, der handler på disses ansvar. På nuværende tidspunkt er læger, tandlæger, kiropraktorer, sygeplejersker, jordemødre, ergoterapeuter, fysioterapeuter, bioanalytikere, kliniske diætister, radiografer, bandagister, kliniske tandteknikere, tandplejere, optikere, kontaktlinseoptikere og optometriste, fodterapeuter og social- og sundhedsassistenter omfattet, jf. bekendtgørelse nr. 877 af 4. august 2011 af lov om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed. Ikke-sundhedspersoner, der ikke fungerer som medhjælp for en sundhedsperson, og som foretager en simpel insemination, er dermed ikke omfattet af lovens anvendelsesområde.

*Det fremhæves, at det påhviler alle autoriserede sundhedspersoner at udvise omhu og samvittighedsfuldhed under udøvelsen af sin virksomhed, jf. § 17 i lovbe-
kendtgørelse nr. 877 af 4. august 2011 om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed.*

I forhold til vævscentre bemærkes det, at sædbanker er omfattet af definitionen af et vævscenter, uanset om det er et juridisk selskab. Bemærkningerne fra høringen har givet anledning til, at det i lovens bemærkninger er præciseret, at sædbankernes virksomhed for så vidt angår ydelser, der vedrører kunstig befrugtning i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. – hvad enten det er i relation til sundhedspersoner eller andre – fremover vil være omfattet af anvendelsesområdet i lov om kunstig befrugtning.

Statsforvaltningsdirektørerne påpeger, at statsforvaltningerne som en konsekvens af udvidelsen af lovens anvendelsesområde fremover skal behandle spørgsmål om forældreuegnethed i forbindelse med kunstig befrugtning, jf. lovens § 6 a, for alle sundhedspersoner modsat i dag, hvor statsforvaltningerne alene behandler sager om kunstig befrugtning foretaget i lægeligt regi. Statsforvaltningsdirektørerne gør desuden opmærksom på, at det er nærliggende at antage, at en udvidelse af kredsen af behandlere vil medføre en – måske betragtelig – stigning i antallet af borgere, der ikke har fast bopæl i Danmark, der søger behandling i Danmark, f. eks. fordi der ikke er en tilsvarende behandlingsmulighed i deres hjemland, hvorfor det bør afklares, hvorledes denne sagstype skal behandles.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at det i lovforslaget er præciseret, at det alene vil være sager, hvor den person, der søger behandling, har bopæl i Danmark, og hvor den sundhedsperson, der er ansvarlig for behandling med kunstig befrugtning, vurderer, at der er tvivl om en enlig kvindes eller et pars evne til at drage fornøden omsorg for et barn efter fødslen, at statsforvaltningerne - efter samtykke til indsendelse af oplysninger - træffer afgørelse om, hvorvidt der kan iværksættes behandling med kunstig befrugtning. I forhold til behand-

ling af personer, som ikke har bopæl her i landet, er lovforslaget justeret således, at en sundhedsperson skal afvise behandling med kunstig befrugtning, såfremt der vurderes at være åbenbar tvivl om en enlig kvindes eller et pars evner til at drage omsorg for et barn efter fødslen.

3.2. Donationsformer

Der udtrykkes generelt tilslutning til de foreslåede ændringer om mulighed for ikke-anonym æg- og sæddonation. Således tilslutter bl.a. Dansk Fertilitetsselskab, Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner og Kvinderådet sig de foreslåede ændringer.

Børnerådet og Det Ethiske Råd oplyser, at der blandt rådernes medlemmer er forskellige opfattelser om de foreslåede ændringer.

For så vidt angår Børnerådet er fire ud af syv af rådets medlemmer positive overfor, at de kommende forældre har mulighed for at vælge imellem anonym og ikke-anonym donor, men fremhæver, at valget skal træffes efter grundig vejledning i forhold til barnets perspektiv. Rådets øvrige medlemmer mener, at børn skal have mulighed for at kende til deres ophav, således at alle donorbørn altid har mulighed for at få kendskab til deres donor, når de når en vis alder.

For så vidt angår medlemmer af Det Ethiske Råd bemærkes det, at 10 af rådets 17 medlemmer tilslutter – eller betinget tilslutter – sig forslaget om mulighed for behandling med ikke-anonym donation, mens 7 medlemmer ikke kan tilslutte sig forslaget, da disse medlemmer anbefaler, at anonymiteten ophæves i sundhedsfagligt regi.

For nærmere beskrivelse af Børnerådets og Det Ethiske Råds betragtninger om donationsformer m.v. henvises til rådernes høringssvar.

Endvidere anfører Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, at foreningen generelt er modstander af anonym sæddonation.

Om forholdet til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998, bemærker Institut for Menneskerettigheder, at de med lovforslaget foreslåede ændringer ikke er i konflikt med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols nuværende praksis om retten til respekt for privatliv, jf. art. 8, hvorefter domstolens praksis i forhold til begrebet privatliv i artikel 8 blandt andet omfatter retten til respekt for både beslutningen om at blive og ikke blive forælder. I forhold til FN's konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen) henviser Institut for Menneskerettigheder til, at FN's Børnekomité i forbindelse med sine konkluderende anbefalinger til Danmark i 1996 (CRC A/51/41) blandt andet udtalte: "Concerning the right of a child to know his or her origins, the Committee notes a possible contradiction between this provision of the Convention and the policy of the State party with respect to artificial insemination." Instituttet bemærker, at FN's Børnekomité ikke ses at have gentaget lignende i sine senere konkluderende anbefalinger til Danmark. Endvidere noterer Institut for Menneskerettigheder, at der med lovforslaget åbnes op for anvendelse af ikke-anonym sæd- og ægdonation i forbindelse med kunstig befrugtning, og at der derved tages et skridt i retningen af at sikre, at børn så vidt muligt har ret til at kende deres genetiske ophav.

3.3. Begrænsninger i muligheder for donation

Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner foreslår, at det præciseres, at der ikke må ske kunstig befrugtning, hvor ægcellen og sæd stammer fra genetisk nært beslægtede eller i øvrigt nærmere beslægtede personer, således at et lesbisk par fortsat kan vælge broderen "til medmor som donor, hvorved 'generne fra de to familier blandes'".

Cryos International - Denmark ApS påpeger, at det ikke vil være muligt at kontrollere om donor er nært beslægtet med modtageren, når det donerede æg eller sæd stammer fra et andet vævscenter, end der hvor behandlingen finder sted, hvorfor den i høringsforslaget affattede § 5 a alene bør omfatte donorer, som kendes af parret ("kendte donorer").

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at den foreslåede § 5 a, stk. 1, på baggrund af høringssvarene er justeret, således at der ikke må etableres kunstig befrugtning i de situationer, hvor sundhedspersonen eller en person under sundhedspersons ansvar har kendskab til, at ægcellen og sæd stammer fra genetisk nært beslægtede eller i øvrigt nærmere beslægtede personer.

3.4. Transport af ubefrugtede og befrugtede æg til udlandet

Medlemmerne af Det Ethiske Råd påpeger i rådets høringssvar, at den foreslåede lovændring medfører en vis risiko for, at de danske regler om rugemoderskab og forbud mod kommercialisering bliver omgået, og oplyser, at rådets medlemmer stiller sig forskelligt i forhold til om denne risiko udgør en tilstrækkelig begrundelse for at anbefale, at lovændringen ikke skal gennemføres. 7 ud af rådets 17 medlemmer tilslutter sig i den forbindelse den foreslåede lovændring, mens 10 medlemmer ikke tilslutter sig forslaget på baggrund af den ovenfor nævnte risiko samt, at det formodentlig er meget få par, der har et ønske om at fortsætte behandlingen med kunstig befrugtning i udlandet, og at det under alle omstændigheder må være overkommeligt at tage til Danmark for at færdiggøre behandlingen.

3.5. Destruktion af ægtefælles eller samlevers opbevarede sæd i tilfælde af mandens død

Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse støtter forslaget om ophævelse af regler om, at der skal ske destruktion af ægtefællens eller samlevers opbevarede sæd i tilfælde af mandens død. Landsforeningen fremhæver, at det enkelte par med den foreslåede ændring får muligheder for at beslutte sig for, manden vil give sit samtykke til, at kvinden han efterlader, kan vælge muligheden for fælles barn, og at dette barn kan få biologiske helsøskende.

Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse tilkendegiver samtidig opbakning til, at befrugtede æg destrueres i tilfælde af kvindens død. Dette har Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre tillige tilsluttet sig.

Endvidere anfører Cryos International - Denmark ApS, at der ikke er anledning til at behandle æg og sæd forskelligt i forhold til destruktion ved dødsfald, ligesom det er påpeget, at bestemmelsen ikke er muligt at håndhæve uden for dansk jurisdiktion.

I forhold til Det Ethiske Råd oplyses det, at 13 af medlemmerne i rådet ikke kan tilslutte sig lovforslagets ophævelse af bestemmelsen om, at mandens sæd skal destrueres efter hans død, mens 2 medlemmer kan tilslutte sig forslaget, og 2 andre medlemmer anbefaler, at der fastsættes kriterier for opbevarelse af sæden fra den afdøde mand.

Udgangspunktet rådets overvejelser om destruktion af sæd tager bl.a. udgangspunkt i, at:

- En ophævelse af bestemmelsen efter nogle medlemmers opfattelse vil føre til, at kunstig befrugtning kan udføres på en måde, som i radikal grad og i helt nye henseender afviger fra den naturlige reproduktion.
- Hensynet til det kommende barn taler imod at tillade insemination med sæd fra en afdød.
- At det på længere sigt kan være vanskeligt at opstille klare grænser for sædens anvendelse.

Der henvises til høringssvaret for Det Ethiske Råd for nærmere beskrivelse af ovenstående.

3.6. Rapportering af oplysninger til IVF-registret

Datatilsynet anfører i tilsynets høringssvar, at det ikke står Datatilsynet klart, hvorvidt lovforslagets § 1, nr. 10, vedrørende § 22 i lov om kunstig befrugtning medfører, at der skal indberettes flere eller andre typer af oplysninger til Sundhedsstyrelsens IVF-register end, hvad der er tilfældet efter de nugældende regler. Da IVF-registret er anmeldt til Datatilsynet i medfør af persondatalovens § 43, stk. 1, forudsætter tilsynet, at Sundhedsstyrelsen foretager eventuelle nødvendige ændringer af anmeldelsen.

Dansk Fertilitetsselskab foreslår, at der fastsættes en tidsfrist for indberetninger til IVF-registret, samt at der foretages ændringer i registret, således at donornummer samt donationstype rapporteres.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at det overvejes, hvorvidt der skal foretages ændringer rapporteringerne til IVF-registret på baggrund af de foreslåede ændringer i lov om kunstig befrugtning. Såfremt der foretages ændringer, vil disse blive anmeldt til Datatilsynet.

3.7. Øvrige bemærkninger

Dansk Fertilitetsselskab og Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse foreslår, at begrebet "assisteret reproduktion" anvendes i loven i stedet for "kunstig befrugtning".

Desuden bemærker flere høringsparter, at der er behov for fokus på forebyggelse af infertilitet, ligesom nogle høringsparter foreslår at området for behandling med kunstig befrugtning sammenlignes med adoptionsområdet.

Landsforeningen for Ufrivilligt Barnløse fremhæver, at det bør være muligt at gennemføre behandling med kunstig befrugtning, hvor både sæd og æg er doneret (såkaldt dobbeltdonation), således at barnløse par, hvor begge er infertile, samt

enlige kvinder, som grundet infertilitet er nødsaget til at modtage et doneret æg og samtidig benytte donorsæd, kan tilbydes behandling i Danmark.

Endvidere anfører Cryos International - Denmark ApS, at § 12 i lov om kunstig befrugtning, hvorefter det er ikke tilladt at sælge, formidle salg eller på anden måde medvirke til salg af ubefrugtede eller befrugtede menneskelige æg, ophæves.

Det er Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses opfattelse, at det ovenfor anførte ligger uden for rammerne af nærværende lovforslag.

Endeligt har Cryos International - Denmark ApS anført, at lovforslaget alene bør omfatte forpligtelser indgået efter lovens vedtagelse.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at lovforslaget ikke foreslås at regulere med tilbagevirkende kraft. Kontrakter, som eksempelvis vævscentre allerede måtte have indgået og gennemført om opbevaring af biologisk materiale på et i øvrigt gyldigt grundlag, vil således ikke være omfattet af de foreslåede regler.

4. Særlige bemærkninger i forhold til de foreslåede ændringer af børneloven

Cryos International – Denmark ApS finder det afgørende, at der ikke hersker tvivl om donors retssikkerhed, og at sæddonoren ikke under nogen omstændigheder kan idømmes faderskabet, medmindre der er tale om en såkaldt "kendt" donor – dvs. en donor, som modtageren kender, og selv har medbragt. Cryos peger på, at der i dag findes et udvalg af anonyme og ikke-anonyme eksklusivdonorer – dvs. donorer, som kun vil blive anvendt til én modtager, men hvor det ikke er noget donor afgør – hvorfor sondringen mellem om sæden er doneret til en videre ubestemt kreds af kvinder eller sket til en bestemt kvinde, bør fjernes. Cryos mener endvidere, at de foreslåede regler bør ændres til at omfatte såvel æg- som sæddonation. Det er ikke klart, om man i den foreslåede bestemmelse i § 28, stk. 4, taler om en anden slags donor end i § 28, stk. 2. Cryos peger også på behovet for omfattende information og samtykke i forbindelse med valget mellem anonym og ikke-anonym donor. Cryos mener, at det bør fremgå af børneloven, at en donor, der er omfattet af forslaget § 28, stk. 1, ikke kan idømmes faderskab, uanset om sagen anlægges i eller uden for Danmark.

Danske Regioner bemærker, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis dokumentation for fastslåelse af faderskabet udarbejdes i forbindelse med den kunstige befrugtning, så det tydeligt fremgår ved barnets fødsel og registrering og anmeldelse af denne, hvem der er barnets far.

Det Ethiske Råd påpeger, at lovforslaget etablerer en slags asymmetri mellem sociale fædre, der ikke er biologisk ophav til barnet undfanget gennem donation, og medmødre, der ligeledes socialt men ikke biologisk set er forældre til barnet undfanget gennem donation, og at begrundelsen formodentlig findes i "intentionen bag børneloven om, at et barn så vidt muligt skal have en far". Det Ethiske Råd har imidlertid diskuteret, om denne privilegering af det sociale faderskab på bekostning af det sociale medmoderskab forekommer rimelig eller tværtimod må anses for at være diskriminerende. Spørgsmålet knytter an til den diskussion om "retten til at have både en far og en mor", der er fulgt i kølvandet på loven om kunstig befrugtning. Et synspunkt i diskussionen har været, at der eksisterer en sådan ret, fordi et

barn har brug for rollemodeller af forskelligt køn for at opbygge en identitet og personlighed, der ruster det til det familieliv, det må forventes at komme til at indgå i i sit eget voksenliv, nemlig den heteroseksuelle kernefamilie. Man kan hævde, at denne familieform alt andet lige stadig er normen i et samfund som det danske – og at denne familieform også afspejler de grundlæggende forhold, der knytter sig til den naturlige reproduktion. Et andet synspunkt har været, at det afgørende for barnet ikke er, om det har to forældre af forskelligt køn. Det væsentlige er i stedet, om det trives og udvikler sig normalt i den familie, det vokser op i, og i forlængelse heraf, at der ikke er belæg for at hævde, at børn i homoseksuelle familier trives dårligere end børn i heteroseksuelle familier. Rådet konkluderer, at forslaget opfattes som værende baseret på en norm eller et idealbillede om kernefamilien som en heteroseksuel kernefamilie. Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (12 medlemmer) anbefaler, at medmoren i et registreret partnerskab allerede ved fødslen tildeles forældremyndigheden over et barn undfanget ved hjælp af sæd fra en kendt sæddonor. Andre medlemmer (5 medlemmer) tilslutter sig lovforslagets bestemmelser vedrørende kendt donation til et lesbisk par, idet de nævnte medlemmer blandt andet henviser til, at det er muligt for medmoren at adoptere partnerens barn allerede fra fødslen, hvis der er valgt en donor, der ikke kan udlægges som far efter reglerne i børneloven.

Jordemoderforeningen finder, at man kan blive forældre på flere måder end gennem egne børnefødsler. Imidlertid er det meget kostbart at adoptere, noget der i høj grad er med til at skævvride mulighederne for at tage et barn til sig. Denne sammenhæng bør medtænkes af lovgivende og bevilgende myndigheder.

Kvinderådet tilslutter sig bemærkningerne fremsat af LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner.

LGBT Danmark - Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner er tilfreds med, at der gøres op med de uklare retlige forhold, og at man i stedet anerkender borgernes forskelligartede tilgang til familiedannelse. Det er et skift i retning af en mere mangfoldig og inkluderende familieopfattelse. Landsforeningen finder det problematisk, at heteroseksuelle gives et valg til, hvordan de vil etablere en familie under anvendelse af kendt donor, mens regnbuefamilien umyndiggøres uden saglig begrundelse for forskelsbehandlingen. Landsforeningen er opmærksom på, at regeringen ønsker at udrede familieretlige forhold som konsekvens af indførelsen af et kønsneutralt ægteskab, hvorfor den er indforstået med, at retsvirkninger som følge af ægteskabet afventer dette udredningsforløb. Landsforeningen mener dog ikke, at de foreslåede bestemmelser er bundet op på ægteskabet, og at der af den grund ikke bør afventes en udredning. Landsforeningen foreslår, at der i nærværende lovforslag indføres en adgang til, at en mors kvindelige partner kan afgive samtykke til behandling med kunstig befrugtning, og hun herefter kan idømmes forældreskab.

På baggrund af udviklingen i formerne for sæddonation, herunder hvilke oplysninger, der er registreret om sæddonor, har Social- og Integrationsministeriet udformet de foreslåede regler om faderskab ved kunstig befrugtning sådan, at der ikke må være tvivl om, hvorledes den faderskabsretlige stilling er for en sæddonor. De foreslåede regler tager således – i modsætning til tidligere – udgangspunkt i, hvad hensigten med donationen er: til en videre ubestemt kreds af kvinder eller til én bestemt kvinde. Ministeriet er derfor uenigt i Cryos' bemærkninger om, at reglerne

om fastslåelse af det retlige faderskab bør reguleres ud fra en definition af, om donor er kendt eller ej, idet denne definition fortsat vil være afhængig af graden af anonymitet, hvilket fortsat vil skabe usikkerhed om sæddonors juridiske retsstilling i relation til fastslåelse af det retlige faderskab.

Situationer omfattet af den foreslåede bestemmelse § 28, stk. 4, angår de tilfælde, hvor en sundhedsperson ikke er involveret i den kunstige befrugtning, men hvor barnet bliver til i privat regi. Der er således ikke tale om en anden type af donor. Som anført i bemærkningerne, er der som hidtil lagt vægt på, at der i denne situation ikke kan opstilles en brugbar retsteknisk sondring mellem seksuelt forhold og insemination.

Spørgsmålet om ægdonation er ikke omtalt i de foreslåede bestemmelser, idet Social- og Integrationsministeriet henviser til den eksisterende regel i børnelovens § 30, hvorefter den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, anses for mor til barnet.

Det er i høringssvaret fra Cryos anført, at det af den danske børnelov bør fremgå, at en donor ikke kan idømmes faderskab, uanset om sagen anlægges i eller uden for Danmark. Social- og Integrationsministeriet kan i den forbindelse oplyse, at det følger af lovvalgsreglerne i det land, hvor en faderskabssag behandles, efter hvilket lands lov afgørelsen om faderskabet skal afgøres. Det er derfor ikke muligt i dansk ret at regulere, hvordan en faderskabssag, der behandles i udlandet, skal afgøres.

Til det af Danske Regioner anførte, bemærker Social- og Integrationsministeriet, at der allerede på nuværende tidspunkt udfærdiges samtykkeerklæringer i forbindelse med behandlingen med kunstig befrugtning, som anvendes ved den senere sag om faderskab, der rejses ved statsforvaltningen. Ministeriet finder det dog ikke hensigtsmæssigt, at en egentlig faderskabssag rejses, før barnet er blevet født. Hertil kommer det almindelige hensyn til, at en kvinde – hvor pater est reglen ikke finder anvendelse – fortsat til faderskabssagen skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far, herunder om hun har haft et seksuelt forhold til andre i den periode, hvor hun blev gravid.

Det Ethiske Råd og LBGT Danmark fremhæver, at forslaget ikke fuldstændigt ligestiller medmødres muligheder for at få fastslået forældreskabet med fædre i par af forskelligt køn. LBGT Danmark foreslår, at der i nærværende lovforslag medtages en bestemmelse, hvorefter en medmor kan samtykke til behandling med kunstig befrugtning, hvorefter hun kan idømmes forældreskab. Ordningen vil herefter være den samme som anført i lovforslagets § 27, stk. 1, hvorefter en ægtemand eller samlever kan samtykke til behandlingen, hvorefter han kan dømmes som far til barnet, der er blevet til ved behandlingen, uanset om der er anvendt en donor, der har doneret sæd til behandling af en bestemt kvinde. Foreningen anfører, at en sådan ligestilling mellem medmor og social far ikke bør afvente den udredning, der nævnes i forslaget til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn). Social- og Integrationsministeriet er opmærksom på, at de foreslåede regler opretholder den eksisterende forskel mellem behandlingen af sager, hvor det par, der behandles, har forskelligt køn, og sager, hvor det par, der behandles, har samme køn. Bestemmelsen er imidlertid affattet ud fra den gældende faderskabsretlige lovgivning.

Forskelsbehandlingen er dog i de nugældende regler imødegået i form af den særlige adgang i adoptionslovens § 8 a til at adoptere registreret partners barn fra fødslen. Regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen" indeholder en målsætning om en højere grad af kønsneutral lovgivning på det familieretlige område. Udover indførelsen af mulighed for indgåelse af ægteskab mellem to personer af samme køn, som regeringen allerede har fremsat forslag om, følger det af regeringsgrundlaget, at regeringen vil undersøge yderligere tiltag i retningen af en kønsneutral ægteskabslovgivning, samt sikre at medmødre til børn blevet til ved kunstig befrugtning omfattes af børneloven på lige fod med fædre. Der er iværksat en nærmere udredning af disse områder. Ministeriet vil inddrage de anførte betragtninger i udredningen. Supplerende kan ministeriet oplyse, at der i den eksisterende børnelov alene opereres med begrebet "faderskab" og "moderskab", der ikke er kønsneutrale betegnelser, for det at være forælder. Anvendelsen af kønsneutrale begreber så som "forældreskab" indgår i udredningen. Der er en snæver sammenhæng mellem ægteskab og retsvirkningerne heraf – i særdeleshed i forhold til børneloven og dens grundlæggende begreber, der traditionelt er baseret på parter af forskelligt køn. Det er derfor ikke muligt umiddelbart alene at foretage en regulering af børnelovens bestemmelser om faderskab ved kunstig befrugtning, således at reglerne umiddelbart finder anvendelse på medmødre, uden at disse regler tillige indgår i de bredere overvejelser om den kønsneutrale lovgivning.

4. Særlige bemærkninger i forhold til de foreslåede ændringer af adoptionsloven

Danske Regioner bemærker, at det vil være hensigtsmæssigt, at sagen om stedbarns adoption kan forberedes inden barnets fødsel af hensyn til arveretlige forhold ved død af samlever eller registreret partner, og at dette praktisk kan indgå i forbindelse med dokumentationen omkring den kunstige befrugtning.

Kvinderådet hilser ændringen af adoptionslovens bestemmelse om personligt fremmøde velkomment.

LGBT Danmark - Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner er tilfreds med, at det ikke længere skal være nødvendigt med personligt fremmøde til vejledning ved stedbarns adoption, idet det personlige fremmøde for nogle af foreningens medlemmer er oplevet som ubehageligt. Landsforeningen ønsker dog at gøre opmærksom på betydningen af en forskel mellem forslagens ikrafttrædelsesbestemmelse og ikrafttrædelsesbestemmelsen i forslag om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, retsplejeloven og ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn). Landsforeningen peger på, at ordlyden af adoptionslovens § 8 a efter lovens ikrafttræden ikke vil kunne finde anvendelse på par af samme køn, der indgår ægteskab. Landsforeningen er opmærksom på, at social- og integrationsministeren vil udrede sammensatte familieretlige problemstillinger, og at dette antageligvis vil pege frem mod en oprydning i sådanne særbestemmelser for forældrepar af samme køn.

Til det af Danske Regioner anførte, bemærker Social- og Integrationsministeriet, at i de tilfælde, hvor et barn er blevet til ved kunstig befrugtning, og hvor medmoren indgiver ansøgning om stedbarns adoption til statsforvaltningen, skal moren til barnet give samtykke til den ansøgte adoption. Efter bemærkningerne til adoptionslovens § 8 a kan et samtykke gives, når det er konstateret, at den kunstige befrugtning har medført graviditet. Det er derfor allerede i dag muligt at indlede en sag om

stedbarnsadoption hos statsforvaltningen på et tidspunkt, hvor barnet ikke er født. Statsforvaltningens sag om stedbarnsadoption kan dog ikke afsluttes, og der kan ikke udstedes adoptionsbevilling, før barnet er blevet født. I den forbindelse kan det nævnes, at adoption efter nugældende praksis også kan gennemføres i de tilfælde, hvor barnet er dødfødt eller dør kort tid efter fødslen. Ministeriet mener ikke, at det er hensigtsmæssigt at afslutte en sag om stedbarnsadoption på et tidligere tidspunkt end efter barnets fødsel, og hvor faderskabssagen, som også først bør afsluttes efter barnets fødsel, er afsluttet.

Til det af LGBT Danmark anførte om § 8 a, bemærker Social- og Integrationsministeriet, at med forslaget til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn) vil to personer af samme køn ikke længere kunne indgå registreret partnerskab, men ægteskab. Den foreslåede bestemmelse i § 8 a tager ikke højde for den foreslåede indførelse af mulighed for, at to personer af samme køn indgår ægteskab. Under forhandlingerne af de to lovforslag vil konsekvenserne for § 8 a af denne mulighed blive overvejet.

5. Ikrafttrædelsestidspunkt for ændringerne vedr. kunstig befrugtning

Cryos International - Denmark ApS anfører, at de foreslåede lovændringer medfører ændringer, som virksomhederne bør have passende tid til at indrette sig efter, hvorfor en længere ikrafttrædelsesperiode på mindst 6 måneder fra lovens vedtagelse foreslås.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal bemærke, at lovforslaget er justeret således, at loven foreslås at træde i kraft d. 1. oktober 2012.